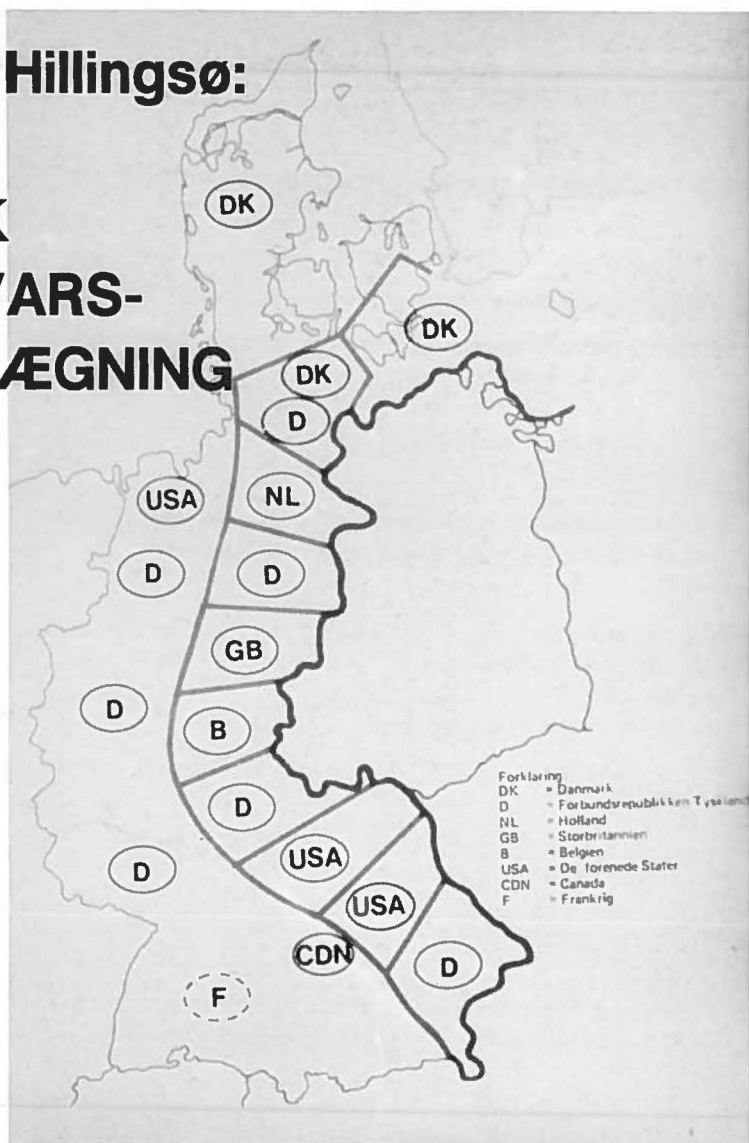

K.G.H. Hillingsø:

DANSK FORSVAR- PLANLÆGNING

ATLANTSAMMENSLUTNINGEN

K.G.H. Hillingsø:

Dansk forsvarsplanlægning

Oplag: 10.000 ekspl. januar 1989

Tryk: Scanprint, Jyllands-Posten, Viby J.

Illustrationer: Forsvarskommandoen

Redaktion: R. Watt Boolsen

Udgiver: Atlantsammenslutningen

Ved Idrætsparken 4

Postboks 2715

2100 København Ø.

Telf.: 01 42 15 40

Ved henvendelse til Atlantsammenslutningen kan interesserede rekvirere hæftet.

Udgivet med støtte fra Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg, der ikke dermed påtager sig ansvar for de fremsatte synspunkter.

Forsidebilledet viser NATO's solidariske forsvarsbælte ned gennem Europa. Danmark er en meget vigtig brik i det kollektive forsvar af Vesteuropa.

K.G.H. Hillingsø:

Dansk forsvarsplanlægning

Serien: *Sikkerhed, fred og frihed*
ATLANTSAMMENSLUTNINGEN

INDHOLD

- 1. Den overordnede planlægning**
- 2. Den operative planlægning**
- 3. Planlægningsgrundlaget**
- 4. Sikkerhedspolitiske forhold**
 - 4.1 Dansk sikkerhedspolitik
 - 4.2. Forudsætninger
 - 4.3. Opgaver
- 5. Militærgeografien**
- 6. Den militære trussel**
- 7. Forsvarets generelle opgaver**
- 8. Planlægningsprocessen**
- 9. Fremtiden**
- Ordliste**

Dansk forsvarsplanlægning

Det fortælles, at den preussiske generalstabschef *Alfred Graf von Schlieffens* sidste ord på dødslejet var: »Macht mir den rechten Flügel stark« (Gør højre fløj stærk). Denne legende synes skabt af eftertiden for at forklare det tyske nederlag i Første Verdenskrig ved at understrege, at den gamle generalfeltmarskals efterfølger syndede groft mod hovedideen i den tyske operationsplan for angrebet mod Frankrig ved at udvande koncentrationen af styrker på den højre fløj. Dette brud på den sakrosankte operationsplan medførte som bekendt, at de tyske armeer gik i stå ved Marne-floden, og at det derfor ikke lykkedes at tilføje Frankrig det hurtige nederlag i 1914, som var en forudsætning for Tysklands sejr.

Operationsplaner, der på det højeste niveau bredt sagt viser, hvordan en nation eller alliance tænker sig at gennemføre en fase af krigen, har altid tiltrukket sig megen opmærksomhed og behandles indgående i historiske analyser, krigslitteratur og spionromaner. Militær planlægning består imidlertid af andet end operationsplanlægning. Planlægningssystemet i Danmark omfatter således også den såkaldte overordnede planlægning, der på kort sigt sikrer, at de

ressourcer, der af den politiske ledelse tildeles forsvaret, fordeles og udnyttes bedst muligt og på lang sigt skitserer forsvarets behov og udviklingsmuligheder.

1. Den overordnede planlægning

Denne del af planlægningen er direkte baseret på gældende lov om forsvaret og forsvarsaftaler m.v. Den udformer grundlaget for den operative planlægning ved at skabe en økonomisk afbalanceret og konsekvensberegnet forsvarsstruktur, der skal tilgodese, at - og eventuelt i hvilken grad - forsvarets forskellige opgaver kan løses. For at gøre denne struktur levedygtig søges fremtiden beskrevet i specialstudier og såkaldte delkoncepter, der omfatter et tidsrum på 12 til 15 år. Specialstudierne behandler således udviklingstendenser indenfor brede områder, der har særlig betydning for forsvarets udvikling, som f.eks. samfundet, truslen og teknologien. Inspirationen hertil fås fra forskningen og NATO's langsigtede planlægning. Delkoncepterne ser på mere afgrænsede områder som f.eks. metoder for styrkernes anvendelse, organisation og materiel, og kon-

klusionerne indgår sammen med specialstudierne i grundlaget for udarbejdelsen af de overordnede planer. Disse omfatter en udviklingsskitse, en seksårsplan og et årsprogram.

Udviklingsskitzen

dækker en periode, der ligger 7-12 år fremme og beskriver en eller to hovedstrukturer, som sigter mod løsningen af forsvarets fremtidige opgaver.

Seksårsplanen

er den detaljerede og konkrete plan for forsvarets virke og udvikling. Hoveddelen beskriver forsvarets organisation, målene for forsvarets virksomhed, ressourcernes fordeling for hvert enkelt af de omhandlede 6 år, hvornår de planlagte foranstaltninger forventes at være gennemført, og hvornår der skal træffes beslutning om at gå nye veje inden for enkeltområder for at sikre gennemførelsen af den beskrevne udvikling. Enkeltområderne er detailbehandlet i tillæg og omfatter f.eks. planer for materielanskaffelse, tilvejebringelse og anvendelse af personel samt bygge- og anlægsvirksomhed. Seksårsplanens sidste år angiver forsvarets status ved udviklingsskitzens starttidspunkt.

Årsprogrammet

Seksårsplanens første år er grund-

lag for årsprogrammet, der fastsætter forsvarets aktiviteter og udvikling og opstiller mål for samt tildeler ressourcer til forsvarets myndigheder for det kommende år.

Endelig indgår forsvarskoncepten i den overordnede planlægning. Den fastlægger forsvarets hovedopgaver, militærstrategien og dens prioritering, kommandostrukturen samt hovedprincipperne for, hvordan opgaverne skal løses. Forsvarskoncepten bliver derved grundlag dels for den operative anvendelse af danske styrker, dels for den overordnede planlægnings styrkeproduktion og danner som sådan bindeledet til den operative planlægning.

2. Den operative planlægning

Den operative planlægning fastlægger, hvordan de opstillede styrker forudses anvendt til løsning af opgaverne i krig. Planerne udarbejdes af hver eneste enhed fra den største til den mindste i princippet på grundlag af en analyse af den stillede opgave, fjendens og egne forhold samt geografin.

På baggrund heraf opstilles en række handlingsmuligheder for fjenden og en række muligheder, som egne styrker kan anvende for at løse den stillede opgave. Fjendens skønnede handlingsmulighe-

der afvejes så mod egne mulige løsninger, og de af dem, der ikke vurderes at ville føre til det ønskede resultat, udskilles. De resterende løsningsmuligheder afvejes derefter mod hinanden, og under hensyntagen til i hvor høj grad de opfylder det teoretiske behov i den givne situation, udvælges den bedst mulige løsning. Denne danner derefter grundlag for udarbejdelsen af enhedens operationsplan.

3. Planlægningsgrundlaget

Såvel den overordnede planlægning som den operative planlægning er som omtalt baseret på forsvarskoncepten. Planerne har således et fælles grundlag, der blandt andet omfatter sikkerhedspolitiske forhold, den militære trussel og militærgeografien. Herudover influerer samfundsudviklingen, den teknologiske udvikling, de økonomiske rammer og arven, d.v.s. det på planlægningstidspunktet etablerede forsvar med dets personel, materiel, infrastruktur m.v., på den overordnede planlægning. Nogle af disse forhold vil blive belyst i det følgende.

4. Sikkerhedspolitiske forhold

Det vil være hensigtsmæssigt at fastlægge, hvad der forstås ved sik-

kerhedspolitik, og hvilken rolle militære styrker spiller i denne. En definition på sikkerhedspolitik kunne være:

»Alle aspekter af den interne og eksterne politik, som vedrører nationens foranstaltninger til forebyggelse eller imødegåelse af aktuelle eller potentielle forsøg på at hindre virkeliggørelse af nationens mål« (K. V. Nielsen).

Definitionen indbefatter, at nationen må spille på en lang række instrumenter for at nå sine mål, og at der blandt instrumenterne foruden det militære må være flere andre, f.eks. diplomatiske og økonomiske, som kan bruges direkte til at rydde den stenede vej til målet.

Konsekvens hos en ny nation

For en helt nyetableret nation ville det derfor være logisk at definere sine mål, afveje i hvilken grad de enkelte instrumenter vil kunne bidrage til at nå disse mål, finde frem til den optimale balance mellem og sammensætning af instrumenterne og endelig anskaffe sig disse. Opstillingen af de militære styrker kunne logisk ske efter samme recept ved først at fastsætte, hvilke af de sikkerhedspolitiske opgaver forsvaret skulle løse, på baggrund heraf bestemme, hvilke styrker der ville være nødvendige hertil, og endelig indkalde eller hverve det nødvendige personel, anskaffe materiel, ammunition

o.s.v. samt betale regningen. Den militære ledelse ville i dette fiktive eksempel naturligvis være inddraget i processen og ville dermed have et godt grundlag for at gennemføre den nødvendige planlægning.

Der er formentlig ingen nyetablet nation, der har anvendt denne ret så konsekvente metode, og for den etablerede nation er den næppe brugbar i sin rene form, blandt andet fordi arven, som omtalt i *afsnit 3*, udgør en del af planlægningsgrundlaget. Men der er, trods det kalejdoskopiske indtryk, som forsvarsdebatten efterlader, stor lighed mellem den til brug for en nyetablet nation tænkte metode og realiteterne i det ældgamle kongerige Danmark.

4.1. Dansk sikkerhedspolitik

Forsvaret anses for at være et redskab for Danmarks sikkerhedspolitik.

Den definition af sikkerhedspolitikken, som ofte anvendes, lyder med *Seidenfadenrapportens* ord:

»Sikkerhedspolitik i snæver forstand vil være den forsvarspolitik, der føres med sigte på at skabe forudsætningerne for at holde territoriet frit for militære aktioner. Men herudover vil det være en væsentlig bestræbelse for sikkerhedspolitikken at tilvejebringe de bedst mulige betingelser for, at nationen inden for sine grænser bevarer friheden til

at indrette sig, som den selv ønsker det« (*»Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik«, 1970, s. 11.*)

Definitionen afgrænser således nationens mål til at være bevarelse af friheden til at indrette sig inden for egne grænser og fastsætter de militære mål til at holde territoriet frit for militære aktioner. Dette mål genfindes i det seneste, politisk fastsatte formål med forsvaret.

I Forsvarsudvalgets betænkning 1982 er anført,

»at Danmarks militære forsvar, som led i det samlede NATO-forsvar, har til formål gennem sin tilstedeværelse at formindske muligheden for pressioner mod Danmark og i det hele taget bidrage til at forebygge krig. Gennem overvågning af dansk område og ved afvisning af krænkelser skal forsvaret hævde landets suverænitet, og i tilfælde af et angreb skal det umiddelbart kunne imødegå dette, eventuelt sammen med allierede styrker. Forsvaret skal have en sådan størrelse og sammensætning og tilrettelægge sine forsvarsplaner således, at det til enhver tid bedst muligt kan sikre, at de forstærkninger, der vedrører dansk område, og som fremgår af SACEUR's forstærkningsplan for Europa, rettidigt kan modtages, støttes og indsættes, dersom regeringen beslutter sig for at anmode om allieret hjælp.

Der lægges vægt på, at de praktiske foranstaltninger, aftaler om støtte m.v. der er nødvendige for modtagelse af forstærkninger, i videst muligt omfang forberedes i fredstid».

Denne formålsformulering indgik påny i den politiske aftale af 29. juni 1984 om forsvarets ordning i perioden 1985-87 med følgende ordlyd:

»Forsvarets nuværende formål og opgaver, som de fremgår af Folketingets Forsvarsudvalgs betænkning af 29. april 1982 over de gældende forsvarslove, fastholdes. Dette er bl.a. ensbetydende med, at Danmarks sikkerhed fortsat søges primært i medlemsskabet af Atlantpagten, hvor det militære forsvaret indgår som en del af NATO's integrerede forsvaret. Samarbejdet i Enhedskommandoen og med de medlemslande, der stiller forstærkninger til rådighed for forsvaret af Danmark, tillægges særlig vægt.

Forsvarets styrke, sammensætning og udholdenhed må derfor fortsat ses i nøje sammenhæng med kravene til sikker modtagelse af tilstrækkelig logistisk støtte til og hensigtsmæssigt samarbejde med de forstærkninger, som kan komme på tale i henhold til SACEUR's forstærkningsplan for Europa. I den forbindelse bør de praktiske foranstaltninger til modtagelse af forstærkninger, aftale om støtte m.v. i videst muligt omfang forberedes i fredstid».

Som det fremgår, har landets politiske ledelse givet ganske klare rammer for planlægningen ved at opstille nogle forudsætninger og direkte formulere en række opgaver.

4.2. Forudsætninger

Den altafgørende forudsætning er, at opgaverne skal løses i rammen af den rent defensive NATO-alliance. Denne alliance har som bekendt besluttet sig for en militærstrategi, der går ud på, at et angreb imødegås afpasset efter dets art og omfang med konventionelle styrker, kortrækkende kerneråben eller, ultimativt, strategiske atomvåben. Gennem tilslutningen til alliancen fastslås klart, hvilken strategi Danmark skal anvende, samt hvilke nationer der er Danmarks allierede, og indirekte kan læses, hvem der er fjenden. Herudover fremgår det af forudsætningerne, at forsvaret skal være af en sådan størrelse og have forberedt sig således, at forstærkninger kan modtages, og at kampen kan føres sammen med dem og med Forbundsrepublikkens (Vesttysklands) styrker.

Disse forudsætninger giver på den ene side en meget stor sikkerhed. Danmarks militære styrker skal ikke kæmpe alene, og de krav til forsvaret, som militærgeografi og den militære trussel stiller, kan vurderes i alliancesammenhæng.

Danmarks vilkår

På den anden side stiller forudsætningerne nogle krav til indholdet af Danmarks forsvar.

Dels skal de militære styrker have en sådan størrelse, sammensætning og beholdningssituation, at de kan kæmpe, indtil forstærkningerne når frem. Det betyder, at de dansk-tyske styrker i området skal være i stand til at holde en sådan »front« og opretholde en så stabil militær situation, at der såvel er sammenhæng med NATO-forsvaret syd for Elben som mulighed for at modtage forstærkningerne, uden at de kastes ind i en Dunkerque-lignende situation. Herudover skal der indrettes modtagefaciliteter f.eks. på flyvestationerne, der må have shelters til forstærkende fly, og der skal opstilles særlige enheder, som kan modtage og støtte de forstærkende enheder. Dels skal de danske styrker være uddannet og udrustet, have forsyninger af en sådan størrelse og anvende en doktrin (metode for styrkernes kamp), så de kan fortsætte kampen sammen med de allierede enheder. Dette stiller en række konkrete krav. F.eks. skal kommunikationssystemerne passe ind i forstærkningsenhedernes, og de hærenheder, der skal kæmpe sammen med Bundeswehr (det tyske forbundsværn), må have en høj grad af pansring i lighed med de tyske styrker. Danmark kan heller ikke på kampdoktrinernes område

gå enegang og f.eks. afskrive fremskudt forsvar eller indrette sig på »defensivt forsvar« i dets mere ekstreme form.

Beslutningstagerne og planlæggerne

Endelig stiller forudsætningen om at kunne modtage forstærkninger og kæmpe sammen med disse nogle krav til politiske og militære beslutningstagere og planlæggere. Beslutningstagerne skal godkende de planer og aftaler, der udarbejdes for at muliggøre den praktiske modtagelse og indsættelse af forstærkningsenhederne. De skal yderligere gennem studier i fredstid skaffe sig et sådant overblik over kriseforløb, at de i en spændingsperiode rettidigt kan tilkalde forstærkningerne. Denne indsigt opnås ved deltagelse i øvelsesvirksomheden, som planlæggerne skal gøre så mangefacetteret og realistisk som mulig. Planlæggerne skal udover disse øvelser, som belyser krisestyringens aspekter, tilrettelægge den øvelsesvirksomhed, som gør det muligt at afprøve krigsplanerne.

4.3. Opgaver

De i Forsvarsudvalgets betænkning formulerede opgaver kan kort sammenfattes til, at forsvaret skal forebygge krig, hævde landets suverænitet og kunne imødegå et eventuelt angreb.

Forebyggelse og kamp

Ved en umiddelbar betragtning synes opgaven »at forebygge krig« at være så vigtig, at den skubber de to andre helt i baggrunden. Så enkelt kan tingene imidlertid ikke anskues. Hvor det før var de militære styrkers fornemmeste opgave at sejre i krigen, er opgaven i dag for NATO-styrkernes vedkommende todelt derved, at de militære styrker skal forebygge krig ved at afskrække modstanderne fra at indlede den, og hvis krigen på trods heraf alligevel skulle komme, skal de være i stand til at udkæmpe den.

Forebyggelse og kamp er således i hvert fald sideordnede opgaver. Men for at kunne afskrække fjenden, må forsvaret være troværdigt. Det må være af en sådan størrelse, uddannet og under øvelser have demonstreret sådanne evner til at kæmpe, at det overbeviser modstanderen om, at han ikke uden for store omkostninger kan nå sine mål gennem voldsanvendelse mod Danmark. Da kampen er forudsat gennemført i samarbejde med NATO, indeholder et troværdigt billede af dansk kampevne også landets evne til at leve op til forudsætningerne: at kunne modtage forstærkninger og fortsætte kampen sammen med disse. Indlysende evner til at kæmpe og til at modtage forstærkninger er i øvrigt også nødvendige for at overbevise vore allierede om, at vi er værd at forstærke, og at det er en fordel at

integrere vore styrker i det fælles forsvar. Troværdighed udadtil kræver naturligvis også vilje til at anvende magtmidlerne. Denne kommer så at sige af sig selv hos forsvarets personel, hvis evnerne er troværdige, men for at overbevise modstandere og allierede må også landets politiske ledelse vise vilje til om nødvendigt at beordre styrkerne i kamp. Denne vilje kan demonstreres gennem anvendelse af de ikke-militære sikkerhedspolitiske instrumenter, herunder ved at være solidarisk med alliancens idégrundlag og dens øvrige medlemmer, og gennem anvendelse af de militære midler ved at hævde suveræniteten med den nødvendige bestemtthed.

Imødegåelse af angreb

Evnen til at imødegå et angreb medfører således i sig selv evne til at forebygge krig og giver hertil staten midler i hænde, der kan udnyttes i suverænitetshævdelsen. Som en naturlig følge heraf må den overordnede planlægning i hovedsagen søge at indrette forsvaret, således at krigsopgaverne kan løses.

Udover de nævnte sikkerhedspolitiske forhold indgår militærgeografien og den militære trussel i den analyse, der danner basis for den mere konkrete udformning af forsvarets opgaver og dermed for såvel den overordnede som den operative planlægning.

5. Militærgeografien

Hvor et lands geografiske forhold inden for et kortere åremål kun ændrer sig, hvis det erobres eller tvinges til at afstå områder, så er militærgeografien stadig underkastet en række forandringer. Disse kan f.eks. skyldes ændringer i den stormagtspolitiske situation, landets allianceforhold, truslens karakter, internationale retsregler eller militærteknologien.

Hvem truer?

Helt afgørende er det, at Danmark ligger i det område, hvor de to supermagters interessesfærer grænser op til hinanden, og at kun den nærmeste supermagt, Sovjetunionen, og dennes allierede udgør nogen militær trussel. Men også andre forhold influerer på planlægningen.

Danmark og Slesvig-Holsten

Danmark kan militærgeografisk ikke betragtes isoleret alene af den grund, at den jyske halvø ikke udelukkende er dansk territorium. Militært set udgør Danmark og Slesvig-Holsten med omliggende farvande et hele.

Grønland og Færøerne

Undtaget herfra er naturligvis Færøerne og Grønland. Disse dele af riget har fået øget strategisk betydning i takt med den sovjetiske

opbygning af basekomplekset på Kola-halvøen og de forøgede muligheder for at operere nær polarområdet. Færøerne og Grønland har betydning for forsvaret af forbindelseslinierne mellem det amerikanske kontinent og Vesteuropa, og de på Grønland placerede overvågningsinstallationer har desuden vital betydning for forsvaret af selve USA og Canada. Men da disse områder netop på grund af deres beliggenhed i militær henseende er af større betydning for forsvaret af forbindelseslinierne over Atlanterhavet end for den sydlige del af rigets forsvar, påhviler hovedansvaret for forsvaret af dem i praksis sømagterne USA og Storbritannien.

Allianceforholdet fordrer således en koordination af planlægningen ikke alene med Forbundsrepublikkens styrker og med de forstærkninger, der kommer til landet, men også med de myndigheder, der skal gennemføre kampen i Atlanterhavet, og med styrkerne i Centraleuropa syd for den jyske halvø.

Tre værns styrker

Truslens karakter vil senere blive behandlet. Her skal kun fremhæves de planlægningsmæssige konsekvenser, geografien har, set i relation til truslen. Da Danmark kan blive angrebet over land, over havet og gennem luften, før forstærkningerne med sikkerhed kan kom-

me frem, og da territoriet er opsplittet i en halvø og flere øer, må forsvaret sammensættes af styrker af alle tre værn. For selve eksistenskampen på dansk og slesvig-holstensk jord er behovet for hærstyrker iøjnefaldende, men fly og flådestyrker er nødvendige bl.a. for at knytte forsvarskampen om såvel halvø som øer sammen til et hele. Og det er kun flystyrker, der i krig helt uhindret af geografien kan indsættes samlet og derved skabe tyngde mod det fjendtlige hovedangreb, hvad enten dette er rettet imod den jyske halvø eller en eller flere af øerne, medens der er begrænsninger for flådens vedkommende og kun ringe mulighed for at flytte hærstyrker fra én landsdel til en anden. En sådan flytning indgår ganske vist i planerne, men da den er forbundet med stor risiko og som forudsætning har, at fjenden ikke kan gribe ind overfor transporten, så må der i planlægningen afsættes så store hærstyrker til de enkelte landsdele, at de i hvert fald i en periode kan forsvare sig uden anden militær støtte end den, der kan gives med fly og flådefartøjer.

Fremskudt forsvar

Set på baggrund af militærgeografien er den af alliancetilhørsforholdet dikterede militære doktrin, det fremskudte forsvar, helt i overensstemmelse med, hvad der rent nationalt set er mest fordelagtigt.

For at skåne dansk territorium mest muligt ville den militære planlægger under alle omstændigheder have skudt forsvaret så langt mod øst i og over Østersøen som muligt, og alliancen giver her til den væsentlige fordel, at også landforsvaret kan skydes frem øst for den nationale grænse.

Det er endelig militærgeografiske forhold, der giver et fingerpeg om, fra hvilken retning truslen er farligst, d.v.s. medfører størst risiko for forsvareren og giver angriberen størst gevinst, og hvor Danmark derfor bør lægge hovedanstrengelserne i sit forsvar.

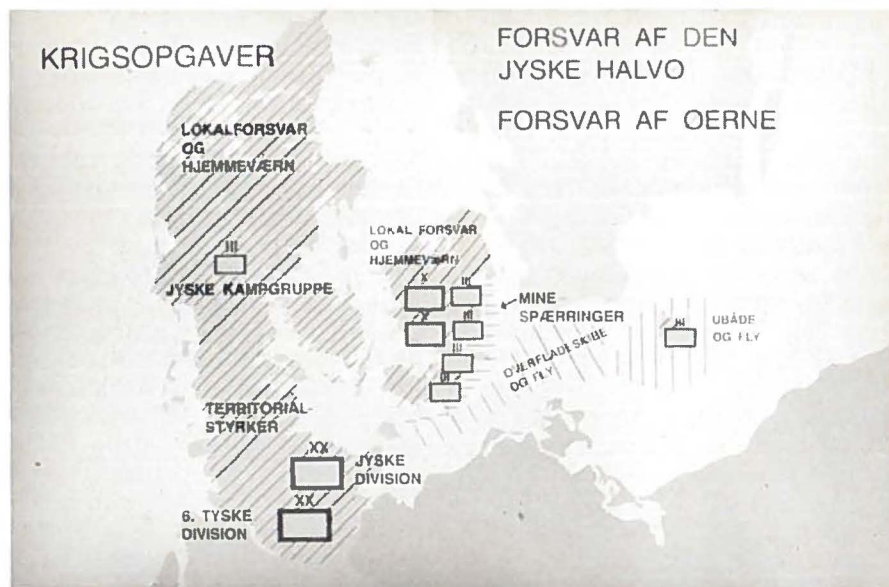
Den korteste vej fra den formodede fjende til dansk område går geografisk set over Østersøen til de danske øer. På det smalleste sted er der knap 40 km i luftlinie. Fra den indre tyske grænse ved Lübeck til den danske grænse er der ca. 150 km, gennem Sverige og Norge er der omkring 1.800 km, og ad søvejen nord og vest om Norge over 3.000.

Et angrebs formål

Man kan imidlertid ikke nøjes med at se på afstanden. Det må også medtages i vurderingen, hvilke formål et angreb på og en erobring af Danmark kunne tænkes at have, samt på hvilken måde de enkelte landsdele indgår i forsvarsanstrengelserne.

Warszawapagtens formål med en erobring kunne være at skaffe sig

Det fremskudte forsvar af Danmark/Slesvig-Holsten

udpassage mod vest, flankesikring for operationer i Centraleuropa, basefaciliteter eller en kombination af disse muligheder. For at kunne udpassere frit med skibe og fly via dansk territorium må en angriber erobre såvel øerne som den jyske halvø, idet NATO ellers alt for let vil kunne gribe ind overfor sejladsen i bæltens flaskehalse, og flypassagen ikke ville være fri. Til sikring af flanken mod Centraleuropa er en erobring af den jyske halvø nødvendig, da øerne undtagen Fyn ligger øst for en forlængelse af den indre tyske grænse mod nord. I flankesikringshenseende ville en besiddelse af øerne alene derfor kun muliggøre en fremskydelse af f.eks. luftforsvaret. For at en angriber skal kunne drage nytte af Danmark som base i kampen mod det øvrige NATO, må han erobre hele landet. Derved vil der være sikret et godt udgangspunkt for luftoperationer mod Norge, Nordtyskland, Holland, Belgien og Storbritannien samt mod skibsfarten i Nordsøen og Atlanten. Yderligere ville basen kunne anvendes til udgangspunkt for landoperationer mod Forbundsrepublikkens område og amfibieoperationer mod Norges svagest forsvarede del. En erobring alene af øerne vil derimod i hovedsagen give forbedrede basefaciliteter for et angreb mod Sverige. En amfibieoperation mod Syd- og Sydøstverige kræver således næsten som forudsætning, at

Bornholm er på angriberens hænder, og fra den nordøstlige del af Sjælland vil et angreb mod Sverige stort set kunne gennemføres som en ren hæroperation, idet Sundet der ikke er bredere end en stor flod.

Den jyske halvø's situation

Det fremgår af de hidtidige betragtninger, at besiddelsen af den jyske halvø vil give Warszawapagten de største fordele overfor NATO med hensyn til passagemuligheder, flankesikring og basefaciliteter. Hertil kommer, at langt hovedparten af Danmarks modtagefaciliteter for luft- og søtransporterede forstærkninger ligger i Jylland. Yderligere må medtages, at den sjællandske øgruppe og Bornholm i en situation, hvor den jyske halvø er på Warszawapagten's hænder, kun vil kunne holde ud i længere tid, hvis Sverige går ind i krigen på NATO's side. Og endelig kan man ikke se bort fra det rent praktiske forhold, at for en udpræget landmilitær alliance som Warszawa-pagten kan militærgeografien umiddelbart udnyttes ved et angreb over land mod den jyske halvø.

Ud fra en militærgeografisk vurdering må der i planlægningen altså lægges stor vægt på forsvaret af den jyske halvø. Derved bidrages iøvrigt til at skabe forudsætning for forsvaret af den sjællandske øgruppe og Fyn.

6. Den militære trussel

Landets politiske ledelse har overfor planlæggerne defineret fjenden, og det er ligeledes politikerne, der må vurdere, om denne fjende har aggressive hensigter, kun ønsker at bevare status quo eller reelt stræber imod fredelig sameksistens i vestlig forstand. Den militære planlægger skal derimod vurdere fjendens militære formåen ud fra sit kendskab til, hvilke styrker fjenden råder over, og efter hvilke metoder han kan og synes at ville anvende dem.

Warszawapagtens hærstyrker

Overfor Slesvig-Holsten står 5-6 sovjetiske og østtyske fuldt bemandede divisioner med moderne materiel, der bl.a. omfatter et stort antal kampvogne og et stærkt feltartilleri. Længere mod øst i Polen står yderligere et par divisioner, der, når man tager i betragtning, hvad der er opmarcheret længere mod syd overfor NATO's Centralregion, vil kunne anvendes i et angreb mod området nord for Elben. De nødvendige førings- og støtteenheder er ligeledes til stede og fuldt moderne.

Man kan i sagens natur ikke vide, hvor Warszawapagten har planlagt at anvende sine hærdivisioner. Det kan på den ene side ikke afvises, at alle de førnævnte divisioner er beregnet på et eventuelt

opgør i Centraleuropa. På den anden side er det ikke utænkeligt, at endnu flere divisioner planlægges indsat nord for Elben.

Amfibiestyrker

Der kan derimod ikke være tvivl om, at den sovjetiske og den polske marineinfanteribrigade udelukkende er tænkt anvendt mod enten det dansk-slesvig-holstenske område eller mod Sverige. Der er landgangsfartøjer til at transportere marineinfanteriet og rigeligt med praktisk indrettede civile skibe til at transportere den eller de af hærdivisionerne, som skal følge et amfibieangreb op.

Maritime styrker

Udover amfibietransportenheder råder Warszawapagtens flåde i Østersøen over et stort antal enheder, der vil kunne eskortere, beskytte og støtte en amfibieoperation. Specielt iøjnefaldende - og ret tankevækkende i betragtning af de danske farvandes egnethed til minekrigsførelse - er det meget store antal minestrygere. Mange af disse er ganske vist teknisk forældede, men de vil under en landgangsoperation bl.a. kunne anvendes til at forvirre forsvaren ved at tilsløre, hvor hovedangrebsstyrken ønskes landsat.

Flystyrker

Flystyrker kan som anført anven-

des meget fleksibelt. Det kan derfor ikke afgøres, hvor mange fly der måtte være afsat til et eventuelt angreb mod Slesvig-Holsten og Danmark. Der må nok forudses perioder med voldsom og perioder med sporadisk indsats af angrebsfly, for netop på grund af fleksibiliteten vil Warszawapagtens fly populært sagt kunne angribe Danmark om formiddagen og Italien om eftermiddagen fra baser i DDR og Polen. Pagten har ligeledes et stort antal transportfly, der vil kunne nedkaste luftbårne enheder, og råder over helikoptere til transport af luftlandestormenheder.

Luftforsvar

Hærens og flådens enheder samt angrebs- og transportfly vil kunne støttes af et formidabelt luftforsvar. Det består ligesom NATO's af såvel jagerfly som missil- og kanonsystemer, og det er bemærkelsesværdigt, at missilluftforsvaret er opstillet således, at det rækker langt ind over Danmark og Slesvig-Holsten.

Et angreb vil desuden kunne støttes med særlige elitesoldater, de såkaldte Spetsnaz-enheder, som i stort tal uddannes specielt til operationer f.eks. i Danmark. Disse kan evt. være anbragt i angrebsmål, før krigen begynder, og de har til opgave af opklare (finde egnede mål), forøve sabotage eller foretage overfald.

Kombinerede operationer

Warszawapagten kan altså gennemføre flystøttede hæroperationer mod Slesvig-Holsten og Jylland. Endvidere kan den foretage en kombineret operation med amfibie- og luftbårne styrker mod den sjællandske øgruppe og Bornholm forudgået af kombinerede flåde- og flyoperationer for at tilkæmpe sig herredømmet i den vestlige del af Østersøen samt flyoperationer i hele området for at tilkæmpe sig fornøden lokal luftoverlegenhed. Operationerne kan støttes med Spetsnaz-enheder, men langt alvorligere er Warszawapagtens evne til at støtte med ikke alene A-våben, men også kemiske kampmidler.

Det kan naturligvis ikke med sikkerhed siges, hvilken doktrin (metode) angrebsstyrkerne i givet fald vil anvende. Det kan imidlertid konstateres, at specielt Sovjet har forøget sine evner til hurtige offensiver og fremskudte luftoperationer. Der er derfor næppe tvivl om, at Sovjet og dermed Warszawapagten fortsat baserer en offensiv operation på overraskelse, bevægelse, beslutsom stræben efter at nå det fastsatte mål og koncentration af overlegne kræfter i angrebets hovedretning på det afgørende tidspunkt. Skulle Sovjet føle sig tvunget (eller fristet?) til at iværksætte et angreb, vil det blive forsøgt at opnå overraskelse på alle niveauer med hensyn til såvel tid og sted som midler.

Hensigten med en offensiv

Følgende billede af offensiven tegner sig i østlig militærlitteratur:

Man vil forsøge at lamme og ødelægge modstanderens politiske og militære ledelse og de dertil hørende kontrol- og kommunikationssystemer samt særligt vigtige militære mål som for eksempel flyvestationer og luftværnsinstallationer. Dette vil ske ved en kombination af fly- og missilangreb samt faldskærms-, amfibie- og Spetsnazoperationer. Samtidig hermed vil pansrede styrker, støttet af intense luft- og artilleribombardementer, elektroniske angreb og muligvis kemiske kampmidler, engagere forsvarerens styrker over bred front, slide dem ned og søge efter svage punkter i forsvaret. I de svage sektorer vil man forsøge at gennembryde forsvaret, og hvor dette lykkes, vil man udnytte gennembruddet ved at jage større enheder med evne til selvstændig kamp dybt ind i modstanderens bagland. Her vil de slutte op til luft- og sølandsatte styrker, fuldende ødelæggelse eller erobring af de særligt vigtige mål, sprede forvirring og bl.a. forhindre fremdragelse af reserver.

Da Sovjetunionen er og tænker som en kontinentalmagt, og da den endelige afgørelse - som i Første og Anden Verdenskrig - vil falde på det europæiske kontinent, har flåde- og flystyrker som en af deres hovedopgaver at støtte ope-

rationerne på land. Derudover vil man med disse styrker forsøge at afskære sø- og lufruter til modstanderens område, angribe hans sø- og luftstridskræfter - om muligt ved at neutralisere dem i flåde- og flybaserne - samt forsvare egne kommunikationslinier til søs og i luften.

Offensiven synes i de senere år, under den herskende »atomvåbenbalance«, tænkt gennemført uden brug af nukleare våben.

Forsvarets tyngde

Dette billede er tegnet meget generelt, og ved et eventuelt angreb på det dansk-slesvig-holstenske område vil angriberen tilpasse doktrinen til de specielle forhold af bl.a. geografisk natur, der hersker her. Disse forhold må derfor tages i betragtning i planlægningen. Da militærgeografien omtaltes, blev det konkluderet, at alt andet lige måtte tyngden af forsvaret lægges i Jylland/Fyn og Slesvig-Holsten, blandt andet fordi en erobring af dette område vil give angriberen størst fordele. Det fremgik imidlertid også, at for at skabe optimale passagemuligheder må hele det dansk-slesvig-holstenske område erobres, og det skal derfor diskuteres her, om planlæggeren på dette grundlag må gå ud fra, at mest taler for, at fjenden ved et eventuelt krigsudbrud vil lægge tyngden i sit angreb gennem Slesvig-Holsten.

Isolation af Danmark?

Denne diskussion giver også mulighed for at belyse, om der - som det ofte fremføres i debatten på trods af vort medlemskab af NATO - er risiko for, at fjenden vil søge at gennemføre et overraskende angreb udelukkende rettet mod Danmark. Formålet med et isoleret angreb på Danmark skulle være at tilrive sig de militærgeografiske fordele, en besiddelse af området medfører, uden at udløse en storkonflikt eller/og at fremtvinge NATO-alliancens sammenbrud ved at demonstrere, at de små nationer ikke kan forsvares.

Tanken om et isoleret angreb på Danmark har sin rod dels i en naturlig fokusering på egne fremfor alliancens interesser, dels i en erkendelse af, at dansk forsvar før mobilisering og uden forstærkninger forekommer meget svagt i sammenligning med Warszawapagtens angrebspotentiel. Denne erkendte svaghed er ligeledes hovedargumentet for, at fjenden skulle indlede en offensiv, der omfatter Danmark og Slesvig-Holsten, med et amfibieangreb mod den sjællandske øgruppe. Derved ville han nemlig fra offensivens start undgå de tyske hærstyrker og ramme det svageste punkt i NATO's forsvar af barrieren mellem Elben og Sydnorge.

Teknisk er det muligt at angribe Danmark direkte. Angrebet kunne gennemføres med amfibie- og

luftbårne styrker, der først erobrer den sjællandske øgruppe og derfra »hopper« videre over Fyn til Jylland, hvor der vil kunne være landsat mindre styrker. Disse kunne være nedkastet med faldskærm eller måske endda transporteret fra Murmansk på civile skibe, f.eks. »roll-on/roll-off«-fartøjer, der gør det muligt at medbringe kampvogne og andet tungt materiel.

Angreb alene på Danmark?

I det følgende vil det derfor dels blive diskuteret, om et isoleret angreb på Danmark er relevant som planlægningsmæssig forudsætning, dels, hvis dette ikke skulle være tilfældet, om indledningen på en storkonflikt i Europa kunne være et angreb alene rettet mod Danmark væsentligt før et angreb mod de øvrige NATO-lande.

Har angrebet udelukkende til formål at besætte Danmark, vil Warszawapagten kunne nøjes med at anvende styrker, der er kampklare allerede i fredstid. Der skal altså ikke ske nogen særlig styrkeopbygning og, da enhederne ligger bekvemt placeret, heller ikke nogen voldsom koncentration. De nødvendige foranstaltninger vil endda kunne camoufleres som øvelsesvirksomhed, så det er ikke urimeligt at antage, at Danmark ikke rigtigt vil opfatte, hvad der er ved at ske, og derfor ikke når at mobilisere. I den situation vil det

være temmelig let at erobre Sjælland og for den sags skyld Bornholm, hvis man da ikke lader den ø ligge og afventer dens overgivelse på et senere tidspunkt. Sværere vil det være at bringe tilstrækkeligt store styrker til Jylland tilstrækkeligt hurtigt til at forhindre mobilisering og dermed undgå længerevarende kamp der. Dette skyldes dels de geografiske forhold, dels den kongelige forholdsordre, der sikrer, at et angreb omgående imødegås, og i sig selv er signal til mobilisering. I teorien er en erobring dog ikke umulig.

Risikomomenter

Der er imidlertid en række usikkerheder forbundet med en sådan operation. Først og fremmest kan Warszawapagten ikke være sikker på, at de øvrige NATO-lande vil holde sig udenfor konflikten, selvom det bedyres dem, at operationen udelukkende er rettet mod Danmark. Med de fordele, erobringen af området vil give overfor Forbundsrepublikken, Storbritannien og Norge, synes det at nærme sig hasardspil at satse på, at disse nationer ikke omgående griber ind. Specielt Forbundsrepublikken - men til en vis grad også Norge - vil i operationens første timer ikke være i stand til at afgøre, om angrebet ikke meget hurtigt vil blive rettet mod dem også. Der vil derfor for Warszawapagten være stor tilskyndelse til på forhånd at

indkalde reserver og at hæve beredskabet ved de styrker, der forbliver i Østeuropa, for at være sikker på at kunne afparere det fleksible gensvar. Træffes den afgørelse, vil mulighederne for at overraske allerede blive væsentligt forringede.

Til dette strategiske risikomoment kommer den operative risiko. Hvis Danmarks naboer støtter med flåde- og flystyrker, vil det blive umuligt at bringe de nødvendige opfølgestykker frem til Sjælland uden direkte at angribe naboernes flåde- og specielt flyvestationer, for kun derved vil der kunne opnås den for overførslen nødvendige luft- og søoverlegenhed. Ja, forsinkes operationen mod Jylland bare få timer i forhold til operationen mod Sjælland, vil også den kunne blive umulig at gennemføre uden at angribe baser i Forbundsrepublikken og Norge samt mest sandsynligt yderligere i en række europæiske NATO-lande. Og bliver Jylland ikke taget, vil der kun være opnået meget begrænsede strategiske fordele.

Alliance-solidariteten

Sålænge Danmark er fuldgodt medlem af NATO, løber fjenden i dag således meget stor risiko for, at det begrænsede angreb trods alle hensigter og erklæringer vil udvikle sig til den uønskede storkonflikt. I det mindste må det i dag ta-

ges i regning som en væsentlig risikofaktor, at både Forbundsrepublikken og Norge reagerer spontant og hurtigt af rent egoistiske årsager uden af føle sig presset til det på grund af NATO-pagten om kollektivt selvforsvar. Disse to lande har nemlig opbygget deres forsvar ud fra den forudsætning, at Danmark indgår som et led i kæden, og de vil med Danmarks fald stå helt blottet i deres henholdsvis nordlige og sydlige flanker. Kølnes derimod Danmarks forhold til NATO i en sådan grad, at disse lande finder, at de ikke kan regne med Danmark, vil de indrette deres forsvar, så en næsten automatisk reaktion til hjælp for os ikke bliver nødvendig. Men det er en anden historie.

Oplæg til storkonflikt

Hvis Warszawapagten angreb er tænkt som indledningen til en storkonflikt, vil ovennævnte forhold ligeledes gøre sig gældende. Yderligere vil det alarmere de øvrige NATO-lande og ødelægge mulighederne for at opnå operativ overraskelse i den senere, og for kampen om Europa afgørende, offensiv på Centralfronten, hvilket i meget høj grad vil vanskeliggøre denne. Den trods alt sekundære gevinst, det vil give at have erobret Danmark, før hovedoffensiven indledes, vil næppe kunne opveje de ulemper, dette vil medføre

for senere at kunne nå det overordnede mål.

Varsling om angreb

For så vidt angår et generelt angreb mod Vesteuropa, skønnes der kun at være ringe mulighed for, at Warszawapagten indleder et sådant uden først at have foretaget den indkaldelse af reserver og omflytning af styrker, der vil give NATO et varsel om, at der er ondt i gære. Det kan naturligvis ikke udelukkes, at fjenden angriber med de militære midler, han umiddelbart har til rådighed, i håb om at NATO's forsvar falder sammen, eller for at erobre så meget, som han kan, inden NATO rigtigt kan svare igen, for så at bruge de erobrede områder som pant i en efterfølgende forhandling. Men en nøgtern kalkulation viser, at de afgørende, langsigtede gevinster ikke under de nuværende forhold vil kunne opnås uden en forudgående styrkeopbygning, der sikrer, at fjenden har styrker til samtidigt at fastholde NATO's forsvar over bred front, at støde frem i dybden af NATO's territorium og til at følge successen op, hvor den viser sig. Hertil kommer risikoen for, at konflikten i en kaotisk situation eskalerer til det atomare niveau, inden NATO's A-våben er sat ud af spillet, ikke mindst på grund af Frankrigs kompromisløse holdning på dette område.

Lille risiko for offensiv

Alt i alt forekommer risikoen for en Warszawapagtoffensiv i Europa at være meget lille, så længe NATO opretholder den militære kapacitet og det sammenhold, som eksisterer i dag. Skulle offensiven ønskes udløst, synes de største fordele for Warszawapagten at ligge i et samtidigt velforberedt angreb på alle fronter. Dette vil for Danmark betyde, at der vil kunne være gennemført mobilisering, hærstyrkerne vil kunne være på plads ved den indre tyske grænse og de sjællandske kyster, flåden vil kunne have udlagt søminerne, frem-skudt ubådene og spredt sine styrker, flyvevåbnet vil kunne have taget alle de forberedte udflytningspladser i brug, og i det mindste dele af forstærkningerne, herunder næsten alle fly, vil være ankommet. Det angreb, man derefter vil kunne forvente, vil være et samtidigt slag, der rettes mod hærstyrker mod den dansk-tyske opstilling ved den indre tyske grænse og med flystyrker og missiler mod flådens og specielt flyvevåbnets deployeringsområder, overvågnings-, varslings- og ildledelsesinstallationer. Senere, når angriberen har situationen på søen og specielt i luften under kontrol, må et amfibieangreb støttet af luftbårne enheder forventes mod øerne. Hvis de fornødne forudsætninger kan skabes herfor, kan et sådant angreb også rettes mod den østlige

del af den jyske halvø. Her er det dog mere nærliggende at forvente luftbårne styrker indsat for at lette angriberens fremtrængen over land op gennem den sydlige del af halvøen.

Forsvarets sammensætning

Den militære trussel tilsiger sammenfattende, at dansk forsvar må sammensættes, så det kan imødegå en mangefacetteret trussel til lands, til vands og i luften. Da fjendens muligheder for at opnå afgørende gevinster synes at være forbundet med et velforberedt angreb i Centraleuropa, må hovedvægten i landforsvaret lægges i Slesvig-Holsten. De danske hærstyrker, der skal deltage i dette forsvar, kan i den udstrækning, det uddannelsesmæssigt kan lade sig gøre, være værnepligtige mobiliseringsenheder, fordi Warszawapagtens angrebsforberedelser må påregnes at give det for en mobilisering nødvendige varsel. Denne betragtning gælder også for de hærstyrker, der skal indsættes i andre dele af området, fordi den kortvarslede, landmilitære trussel formentlig kun udgøres af småstyrker, der kan bekæmpes med de enheder, der er under uddannelse. Flåde- og flystyrker bør derimod have et højere beredskab, dels for med mindre dele at kunne bestride deres opgaver i forbindelse med suverænitetshævdelsen, dels for at overbevise Warszawapagten

om, at et kupagtigt angreb over Østersøen eller et angreb mod vore flåde- og flybaser samtidig med et generelt overraskelsesangreb ikke har udsigt til succes.

7. Forsvarets generelle opgaver

De slutninger, der er draget under gennemgangen af de sikkerhedspolitiske forhold, militærgeografien og den militære trussel udgør en del af grundlaget for fastlæggelsen af forsvarets generelle opgaver. Det kan derfor næppe overraske, at krigsopgaverne kan sammenfattes til forsvar af den jyske halvø og øerne, opretholdelse af kontrol over adgangsvejene til Østersøen, de søværts forbindelseslinjer til og mellem landsdelene samt over lufterummet, forsvar af Grønland og Færøerne og modtagelse af, støtte til og samarbejde med forstærkninger. Ligeså nærliggende er det, at fredstidsopgaverne, ud over at støtte den civile del af samfundet, går ud på at forberede krigsopgavernes løsning, opretholde et indsatsberedskab, der sikrer mod overraskelser specielt fra søen eller luften, gennemføre overvågning og efterretningsvirksomhed, der kan varsle om eventuel fjendtlig aktivitet, og hævde suveræniteten. Endelig er det logisk, at opgaverne i spændingsperioder omfatter intensivering af overvågnings- og efterretningsvirksomheden, gennemfø-

relse af beredskabsforøgelse og indledende forsvarsforanstaltninger - herunder eventuelt mobilisering - samt modtagelse af og støtte til forstærkningerne.

Disse bredt formulerede opgaver indgår i planlægningen. I den overordnede planlægning anvendes de sammen med de slutninger, der kan drages af en analyse af sikkerhedspolitikken, militærgeografien og den militære trussel, til at fastsætte forsvarets værn- og våbenvisse sammensætning. I den operative planlægning udmøntes de i konkrete opgaver til de enkelte enheder.

8. Planlægningsprocessen

Planlægningen er således en gentaget proces, der »bider sig selv i halen«. Opgaverne bestemmer forsvarets sammensætning, det vil bl.a. sige, hvilke våbenarter, -systemer eller -typer, f.eks. infanteri, kampvogne, ubåde, minelæggere, jagerfly og luftværnsraketter de tre værn skal indeholde. Den teoretisk optimale sammensætning tilrettes derefter på grundlag af, hvad der er politisk og økonomisk muligt. Det er så resultatet af denne proces, der afgør, hvordan opgaverne kan løses, hvilket igen afgør opgavernes konkrete formulering, idet opgaver, der ikke kan løses af et værn eller en våbenart, må løses af enheder fra et andet værn eller en anden våbenart eller -type.

Planlægningsprocessen er også evigt fortløbende. Dels føres de overordnede planer hvert år et år frem - de »rulles«. Dels er forsvarrets sammensætning afhængig og influeret af de under planlægningsgrundlaget omtalte faktorer, der til stadighed ændrer sig.

Samfundsudviklingen

Således har samfundsudviklingen vedrørende ligestillingen medført, at kvinders anvendelse i forsvaret planlægges, og på grund af urbaniseringen medført, at det må planlægges at anskaffe kortrækende panserværnsvåben, som kan afskydes fra bygninger.

Teknologien

Den teknologiske udvikling er af Warszawapagten blevet udnyttet f.eks. til at beklæde kampvogne med et panser, der ikke kan gennemskydes med panserværnsraketter, at nedsætte sømålsmissilers sårbarhed overfor elektroniske og termiske forstyrrelser og at forøge skudvidden på luft-til-luftmissiler. Dette medfører, at det danske forsvar i planerne må lægge forøget vægt på at opretholde kampvogne i strukturen, anskaffe våben, der kan nedskyde sømålsmissiler, og indføre luft-til-luftmissiler med forøget rækkevidde.

Økonomien

De økonomiske rammer, der er

afgørende for forsvarets størrelse og sammensætning justeres fra forlig til forlig, ja, undertiden fra år til år. I modsætning til samfundets og teknologiens udvikling kan den økonomiske udvikling til en vis grad påvirkes. Forsvaret kan ganske vist kun indirekte influere på budgettets størrelse gennem argumentation for sit behov, men mulighederne for at få mest mulig kampkraft ud af midlerne søges til stadighed udnyttet gennem rationaliseringer. I det omfang forsvaret selv kan bestemme, søges kampenhederne styrket på bekostning af administration og støttestruktur. På en række områder er forsvaret dog ikke herre i eget hus. Som det er fremgået af debatten, er den nødvendige nedskæring af antallet af kaserner i hæren og flådestationer i søværnet underkastet politisk afgørelse, og bl.a. derfor har man i betragtning af det nuværende forsvarsbudgets størrelse været tvunget til f.eks. at lægge fregatterne i mølpose og indkalde færre værnepligtige end forudset i den politiske tillægsaftale af 1985.

Arven

Endelig ændrer arven sig også. Personel, materiel og bygninger ældes og nedslides ganske vist i langsomt tempo, og der investeres i såvel personel som materiel for en 20 - 30 års periode og endnu

længere i bygninger. Men planlægningen skal blandt andet tilsikre, at nyt kan lægges ind i strukturen, inden gammelt glider ud. Det giver i sig selv vanskeligheder, og disse forstørres, når man som i Danmark, der modtog hovedparten af materiellet som våbenhjælp i 60'erne, af økonomiske årsager ikke i fornødent omfang har foretaget en gradvis fornyelse.

9. Fremtiden

Her i 1988 hviler de overordnede planer nødvendigvis på et stort set uændret budget. For ikke at foregribe den af regeringen nedsatte Forsvarskommissions anbefalinger, fastholdes den nuværende struktur på bekostning af materiel-

investeringer og aktivitet indtil 1991. Hvad planlægningen herefter forudser, kan af klassifikationsmæssige årsager ikke omtales her. Generelt kan det dog siges, at bestræbelserne er rettet mod at opstille personel- og materielmæssigt velafbalancerede enheder, der har de nødvendige forsyninger bl.a. - omend først efter 1993 - af ammunition til at kunne kæmpe rimeligt længe.

Planerne sikrer tillige, at der er midler til at gennemføre en målrettet uddannelse af enhederne, således at der skabes både en meningsfyldt dagligdag for såvel værnepligtige som frivilligt personel og tillid til, at enhederne kan virke i krig.

ORDLISTE

amfibieangreb: landgang på fjendtlig kyst. En amfibiestyrke kan operere på land, til søs og i luften

Centralregionen: NATO inddeler Europas landforsvar i 3 områder: Nord-, Central- og Sydregionen. Centralregionen omfatter Vesttyskland og Beneluxlandene (Belgien, Holland, Luxembourg)

deployering: opmarch, fremføring af styrker til operationsområde

division: militær enhed (9.000-15.000 mand)

doktrin: læresætning, teori, lære

Dunkerque-lignende situation: der refereres til det britiske ekspeditions-korps, der blev tvunget til udskibning fra Dunkerque til havne i Sydengland i 1940 under Anden Verdenskrig, da den tyske værnemagt var ved at afskære korpset, hvilket ville have ført til nedkæmpelse eller tilfangetagelse

enhed: militær betegnelse for gruppe, deling, batteri, skib osv.

Enhedskommandoen: dens område er Danmark og Slesvig-Holsten. Den er den sydlige del af Nordkommandoen, hvis hovedkvarter ligger i Kolsås nær Oslo. Enhedskommandoens hovedkvarter ligger i Karup (Jylland)

eskalere: udvide sig gradvis, stige

facetteret: levende, sammensat

faciliteter: hjælpemidler, lempelser, fordele

fiktiv: opdigtet

flanke: side af en troppeafdeling i modsætning til front eller ryg

fleksibelt gensvar: den gældende NATO-strategi (flexible response), der foreskriver passende reaktioner på et angreb. Hensigten er alene at forhindre krig eller at gøre ende på en krig og genindføre situationen før angrebet. Strategien vedtoges i 1967

focusere: bringe i brændpunktet, koncentrere opmærksomheden om

infrastruktur: omfatter transport, kommunikations- og forsyningsanlæg, herunder radio, radar, forsyningsledninger, flyvepladser, havne etc.

klassifikation: betyder her den grad af diskretion, som et fortroligt dokument skal behandles med

kommunikation: forbindelse, samfærdsel, indbyrdes forståelse, forbindelse af elektronisk karakter

koncept: plan, opfattelse

kontinentalmagt: fastlands-, verdensdelsmagt

konventionelle styrker: militære enheder uden atomvåben

kortrækkende kernevåben: atomvåben med en rækkevidde under 1.100 km

logistik: forsyningstjeneste

optimal: bedst, gunstigst, størst mulig

potentielt: om det mulige, men ikke virkeliggjorte; iboende. Evne, kraft

ressourcer: hjælpemidler, midler til rådighed

roll on/roll off-fartøjer: skibe med særlig (nem og hurtig) laste/lossemetode

SACEUR: Supreme Allied Commander EUROpe (den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa). Amerikansk general med hovedkvarter i Casteau (nær Mons) i Belgien

sakrosankt: ukrænkelig, fredhellig

shelter: beskyttelsesbygning for krigsfly

status quo: bevarelse af den hidtidige tilstand

strategiske atomvåben: våben med en rækkevidde på over 6.500 km

suverænitet: uafhængighed, selvstyre, en stats magtrettigheder

termisk: om varme, temperatur

territorium: område tilhørende en stat (bruges om både land-, hav- og luftområde)

ultimativ: sidst, endelig

urbanisering: bymæssig bebyggelsesudvikling

Warszawapagten: militæralliance oprettet i 1955 mellem Sovjetunionen, Bulgarien, Polen, Rumænien, Tjekkoslovakiet, Ungarn og Østtyskland

K.G.H. Hillingsø

oberst

f. 1935. Gennemgået Hærens Officersskole 1957-59, Generalstabskursus, Forsvarsakademiet 1968-70, NATO Defence College, Rom, 1981-82. Geledtjeneste ved kompagni og bataljonsstab ved Den kongelige Livgarde, bataljonschef ved Prinsens Livregiment, læ-

rer i taktik ved og senere leder af Føringskursus II på Forsvarsakademiet 1972-76 og 1982-86, lærer i krigshistorie på Hærens Officersskole 1978-79.

Siden 1986 chef for Forsvarsstabens Operationsstabs Planlægningsafdeling og medlem af Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg.

Medlem af Det krigsvidenskabelige Selskabs bestyrelse 1973-79, redaktør af krigshistorisk Tidsskrift 1978-79 og medlem af Dansk Militærhistorisk Kommission fra 1978.

Har oversat bl.a. Michael Howards: »Krigene i Europas Historie« og skrevet flere artikler til tidsskrifter m.v.

Serien: Sikkerhed, fred og frihed har udsendt:

Bjarne Fr. Lindhardt: Allierede forstærkninger – solidariteten i NATO, 1988

K.G.H. Hillingsø: Dansk forsvarsplanlægning, 1989